

EVALUACE PORADENSKÝCH SLUŽEB NA VEŘEJNÉ VYSOKÉ ŠKOLE

EVALUATION OF COUNSELING SERVICES AT A PUBLIC UNIVERSITY

PETR ADAMEC, DITA JANDERKOVÁ

Abstrakt: Cílem tohoto příspěvku je představit systém poradenství na konkrétní veřejné vysoké škole, přičemž důraz je kladen na poradenství pro studenty se specifickými potřebami. Jedná se mimo jiné o oblast, která úzce souvisí se zajišťováním a hodnocením kvality na vysokých školách v České republice a je financována z rozpočtu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Příspěvek obsahuje výsledky dotazníkového šetření realizovaného na podzim 2019, jehož předmětem bylo zjistit míru spokojenosti studentů se specifickými potřebami se službami Poradenského a profesního centra, které tuto agendu obvykle na vysokých školách zajišťuje. Výsledky průzkumu poukazují na pozitivní i negativní stránky realizace těchto aktivit a mohou být zdrojem inspirace pro další práci, zlepšování a zkvalitňování služeb podobných poradenských center.

Klíčová slova: poradenské centrum, vysoká škola, studenti se specifickými potřebami

Abstract: The aim of this paper is to introduce the system of counseling at a specific public university. Emphasis is here placed on counseling for students with special needs. Among other things, this is an area that is closely related to quality assurance and evaluation at universities in the Czech Republic and is financed from the budget of the Ministry of Education, Youth and Sports. The paper contains the results of a questionnaire survey conducted in the autumn of 2019. The subject of this survey was to determine the degree of satisfaction of students with special needs with the services of the counseling center, which usually provides this agenda at universities. The results of the survey point to the positive and negative aspects of the implementation of these activities and can be a source of inspiration for further work, improvement and improvement of similar counseling center services.

Key words: counselling center, university, students with specific needs

ÚVOD

Poradenství představuje významnou oblast, která patří mezi činnosti poskytované vysokými školami. Dříve byla opomíjená, ale především v pos-

ledním desetiletí se na ni klade stále větší důraz. Poradenství na vysokých školách se musí stát její nedílnou součástí. Většina vzdělávacích institucí si je vědoma významu a především

přínosu kvalitních poradenských služeb. Tyto služby nepomáhají jen samotným studentům, na které primárně cílí, ale pomáhají i jejich pedagogům a celé instituci. Kvalita školy se odvozuje především od kvality jejich jednotlivých lidí. Tito lidé musí být nejen odborně vzdělaní, ale musí mít i možnost, pokud budou mít potřebu, najít adekvátní pomoc při řešení problémů. A že problémy se nevyhýbají nikomu, je skutečnost, se kterou se musí počítat. Nelze dopustit, aby člověk, přestože má schopnosti, předpoklad být úspěšným studentem, musel na vzdělávání na vysoké škole rezignovat, protože nenašel v pravý čas kvalitní oporu. Oporou mu vedle dalších subjektů (rodiče, partneři, přátelé) může být právě erudovaný poradenský pracovník.

PORADENSTVÍ NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH

Nabídka poradenských činností na univerzitách a vysokých školách je už dnes jejich standardní součástí. Poradenské služby, které jsou nabízeny, se zaměřují na několik tematických okruhů. Většinou se jedná o psychologické, studijní a profesní poradenství. V České republice působí jako odborná organizace v této oblasti Asociace vysokoskolských poradců. Sdružuje akademické pracovníky a další zaměstnance, kteří působí na vysokých školách a poskytují zmíněné poradenské služby. Mezi její cíle patří například prezentace poradenství, prosazování podpory VŠ poradenství na centrální úrovni, což je po stránce financování v gesci MŠMT, sleduje školskou legislativu, dbá na dodržování etických principů v poradenství, prohlubování odborné erudice poradců (včetně dalšího vzdělávání),

spolupráci s obdobnými subjekty v zahraničí, práci na projektech a sdílení zkušeností (Asociace, 2020).

Přestože uživatelem poradenských služeb je celá akademická obec a i další zaměstnanci univerzity, bude následující část věnována studentům s modifikační studií. Modifikace studia v tomto kontextu je vnímána jako součást široce pojaté inkluze. Problematikou inkluze se dnes zabývá mnoho odborníků. Jedna z nejnovějších publikací, se kterou se může čtenář seznámit, je od autorů Zilchera a Svobody (2019, s. 34). Ti správně vymezují inkluzi široce a neomezují se jen na jednotlivé dílčí aspekty. Domnívají se, že inkluzivní vzdělávání je z pohledu didaktického vrchol individualizace ve vzdělávání z pohledu školní kultury, je to vize plně komunitní školy a z pohledu školní politiky nastavené takové prostředí, které respektuje jakékoli zvláštnosti a podporuje rovnost všech, a to ve veškerých možných situacích.

Inkluze je dnes hojně diskutované téma ve školství a pro mnohé představuje kontroverzní téma. Přestože se většina diskusí ještě stále zaměřuje na oblast základního a středního stupně vzdělávání s tím, jak žáci se speciálními potřebami „stárnou“, dostává se inkluze i na půdu vysokých škol. Všimají si toho například i Dvořáková a Smrčka (2018, s. 147). Mají za to, že podpora znevýhodněných studentů samozřejmě neznamená, že každý může studovat cokoliv – to ostatně platí i pro osoby bez jakéhokoli znevýhodnění. Tento jejich náhled se jeví jako rozumný, od emocí oproštěný. Připomínají velmi důležitou skutečnost. Podpora studentů s postižením, nesmí znamenat snižování nároků na úroveň vzdělávání. To by

v konečném důsledku znamenalo faktickou diskriminaci znevýhodněných studentů z hlediska práva na kvalitní vzdělání a následně by vedlo k poklesu vzdělanosti obecně.

Již bylo řečeno, že poradenská činnost realizovaná jednotlivými vysokoškolskými institucemi, je ukazatel kvality dané instituce a stává se i podkladem pro evaluaci. Což je velmi dobře, protože tyto služby se soustředí na velmi důležitou stránku úzce spjatou se vzděláváním. Není totiž cílem, přestože se jedná o vysokou školu, tedy opravdu už pokročilý stupeň vzdělávání jedince, pouze vzdělat po stránce odborné, profesní, ale je přínosné a důležité nabídnout mu rozvoj i jeho osobnostních složek. Jedinec se učí chápat a více rozumět chování druhých. I tyto okolnosti totiž napomáhají profesnímu rozvoji. V této souvislosti lze zmínit například schopnost týmové práce, schopnost řídit a organizovat práci jiných a podobně (srov. Krhutová, 2013; Chvál, 2018).

Poradenství na vysokých školách se zaměřuje například na problémy studijní, psychologické, sociální, speciálně-pedagogické a kariérové. Se zájemci se pracuje formou skupinových aktivit, kurzů a především formou individuálních konzultací. Inspirací může být mnoho odborných zdrojů, lze uvést například Skupinové poradenství Hargašové a kolektivu (2014).

V této souvislosti by se nemělo zapomínat na nadané studenty. Rozvoj nadaných jedinců v sobě zahrnuje významný potenciál, který je nutné využít. O podpoře nadaných je samozřejmě možné hovořit i v souvislosti se studenty se specifickými potřebami. Ač se to může jevit jako navzájem se

vylučující, není tomu tak. Setkáváme se studenty, kteří mají jistá postižení, ale to ještě neznamená, že nemohou být nadaní. Souběh specifických potřeb a nadání je teoreticky rozpracován více pro žáky základních a středních škol, ale zájem se přesouvá v poslední době i na školy vysoké (více např. Portešová, 2011; Portešová, Poledňová, Macek, Růžička, Straka, & Urmanová, 2017).

VÝZNAM EVALUACE PORADENSKÝCH AKTIVIT

Hodnocení kvality je obecně vnímáno jako jeden ze základních aspektů většiny činností realizovaných institucemi. Je to zpětná vazba, která informuje o stavu, činnosti, změnách dané instituce. Evaluace se stává podnětem pro případné změny a zlepšení. Je to v současnosti oblast, která je (měla by být) pro mnohé organizace, instituce, a to včetně škol, jednou ze základních aktivit. Ovšem takové hodnocení nesmí být pouze formální, kdy se aktéři pouze ptají, co by bylo možné zlepšit a případně také, jak zamezit dalším pochybením. Musí následovat práce spočívající v uskutečnění změn. Pokud se podaří v organizaci identifikovat selhání, problémy, může to znamenat velkou šanci pro posun vpřed, pro zlepšení, a ta nesmí být nevyužita. Je nutné zmínit, že existuje obecný odpor organizace ke změnám. Je to jev přirozený, ale to neznamená, že ho lze rezignovaně akceptovat. Naopak, odpor ke změně může donutit k většímu zamyšlení, co je příčinou odporu. Určitě stojí za úvahu, zde by bylo možné vybočit ze zajetých stereotypů a zkusit něco dělat jinak než dosud. Samozřejmě, že se neruší věci fungující, ale i tam je možné věci posunovat dopředu. Mění se

okolnosti, personální zabezpečení, situace ve společnosti. Myšlenka, chuť a snaha – provést změnu, dělat něco jinak než dosud – je právě výsledkem evaluačních procesů.

Stručně shrnuto – evaluace musí být kvalitně prováděná, podle daných pravidel a musí sledovat stanovené indikátory. Musí se dělat pravidelně, musí postihovat skutečný stav, přesněji musí být pravdivá a musí být začátkem k další aktivitě, konkrétně například ke změně, zlepšení, případně k udržení stávajícího stavu.

Evaluace je v úzkém spojení s pojmem kvalita. Kvalita může být vnímána velmi subjektivně, protože kritéria kvality je mnohdy velmi obtížné exaktně nastavit. K tomu, aby bylo možné kvalitu měřit podle pevně daných pravidel, musí být tato pravidla stabilní v čase, tedy nesmí se příliš měnit a to ani s ohledem na prostředí, ani vzhledem k času. Jak správně zdůrazňuje Rýdl (2001), je nutné také eliminovat sub-jektivismus v měření kvality.

To, že je měření kvality potřebné a do jisté míry i „populární“, svědčí například i oficiálně realizované projekty pod hlavičkou MŠMT. Může konkrétně jít o hodnocení výstupů ze vzdělávání (srov. Balcar et al., 2014).

Vysoké školy podléhají také procesu hodnocení. Lze mluvit o hodnocení, které provádí veřejnost, ale především jde o sofistikované, přesnější hodnocení realizované státními institucemi, ministerstvem a podobně. Zjišťuje se kvalita výuky, personální zabezpečení, publikační činnost akademických pracovníků a podobně. Vznikají nejrůznější žebříčky a vytváří se pořadí, uspokojící především ty instituce, které jsou

na čelních pozicích. K tomu se například vyjadřují i Dvořáková a Smrčka (2018), když píše, že už v roce 2003, možná pro někoho překvapivě, vznikl první žebříček nikoli ve Spojených státech, nýbrž v Číně s ambicí mapovat výkon vysokých škol po celém světě (Academic Ranking of World Universities – ARWU), známý také jako Šanghajský žebříček. Druhým nejznámějším žebříčkem je Times Higher Education World University Rankings (THE) a byl založen v roce 2004. Uveřejňuje každoročně seznam s pořadím tisíce nejlepších vysokých škol světa. Problém je ale s kritérii. Jako stabilnější se jeví Šanghajský žebříček, jehož kritéria jsou dogmatická, což umožňuje srovnávání sledovaných institucí v čase. Žebříčky mohou poskytnout odpovědi pouze na jednoduché otázky. Například lze zjistit, na které škole je vyšší nebo nižší šance na přijetí ke studiu, ovšem proč tomu tak je, to se již ze žebříčků nedá vyčíst.

Legislativní oporu evaluaci v České republice poskytuje samotné Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Například Zákon o vysokých školách v paragrafu § 6 se přímo dotýká oblasti hodnocení jednotlivých vysokoškolských institucí. Stanovuje, že do samosprávné působnosti veřejné vysoké školy patří zejména: zajišťování kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností a vnitřní hodnocení kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností vysoké školy. Paragraf 12 hovoří o Radě pro vnitřní hodnocení, která má za úkol například schvalovat návrh pravidel systému zajišťování kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností a vnitřního hodnocení kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících

činností veřejné vysoké školy předložený předsedou rady pro vnitřní hodnocení před předložením návrhu akademickému senátu veřejné vysoké školy. Dále řídí průběh vnitřního hodnocení kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností veřejné vysoké školy. Zpracovává zprávu o vnitřním hodnocení kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností veřejné vysoké školy a to včetně dodatků. Vede také průběžné záznamy o vnitřním hodnocení kvality vzdělávací, tvůrčí a s nimi souvisejících činností veřejné vysoké školy a vykonává další činnosti v rozsahu stanoveném statutem veřejné vysoké školy.

Paragraf 21 stanovuje další povinnosti veřejné vysoké školy, které se opět dotýkají procesu hodnocení. Zákon oznamuje, že veřejná vysoká škola je povinna každoročně vypracovat, předložit ministerstvu a jako neperiodickou publikaci zveřejnit výroční zprávu o činnosti a výroční zprávu o hospodaření vysoké školy v termínu a formě, kterou stanoví ministr opatřením zveřejněným ve Věstníku ministerstva. Dále je nutno, opět v souladu se zákonem, vypracovat, projednat s ministerstvem a zveřejnit strategický záměr veřejné vysoké školy v termínu a formě, kterou stanoví ministr. Informace o evaluaci jsou také zásadní pro Národní akreditační úřad, kterému jsou poskytnuty.

Zvláště důležité, s ohledem na téma našeho příspěvku, je ustanovení, že veřejná vysoká škola poskytuje uchazečům o studium, studentům a dalším osobám informační a poradenské služby související se studiem a s možností uplatnění absolventů studijních programů v praxi. Činí dále všechna dostupná

opatření pro vyrovnání příležitostí studovat na vysoké škole, realizuje vhodná opatření pro studium rodičů a osob, které převzaly dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Z toho je jasné patrné, že poradenství je nejen záležitost důležitá, ale z hlediska zákona i nezbytná a vyžadovaná pro fungování veřejné vysoké školy.

Hodnocení může probíhat, jak už bylo zmíněno, i ze strany nejrůznějších institucí jednotlivých států, nadnárodních organizací, ale i ze strany pedagogů, veřejnosti a také studentů. Studenti jsou nejen příjemci informací, které jim sdělují pedagogové škol, ale jsou to především lidské bytosti, které mají svá přání, potřeby a názory. Hodnocení je proces, kterého se dopouští každý člověk. Není to nic špatného, ale může to být nebezpečné, pokud k tomu hodnotitel nemá dostatek relevantních dat. Proto je tak důležité učit rozlišovat, co jsou a co nejsou fakta – strohé informace a co je už subjektivní názor, dojem. Rozbor procesu hodnocení není ale předmětem tohoto sdělení. Příspěvek se z této široké problematiky zaměří na hodnocení poradenských služeb na vysokých školách a to především na Mendelově univerzitě v Brně.

V souvislosti s evaluací poradenských služeb nelze opomenout ani otázku financování. Opět nacházíme oporu v legislativě. MŠMT ČR zveřejňuje Pravidla pro poskytování příspěvku a dotací veřejným vysokým školám vždy na aktuální kalendářní rok (srov. Pravidla, 2020). Je třeba zdůraznit, že i zde se hovoří jako o důležitém aspektu financování, sledování kvality dané školy. V části dokumentu v Příloze č. 3 s názvem Metodický

pokyn k financování zvýšených nákladů na studium studentů se specifickými potřebami se píše obecně o metodice financování, co je k financování nutné doložit, z čeho se při poskytnutí dotace vychází a podobně. Dále jsou vymezeny jednotlivé kategorie studentů se specifickými potřebami. Jde o studenty se zrakovým postižením, se sluchovým postižením, s pohybovým postižením, se specifickými poruchami učení, studenty s poruchou autistického spektra a studenty s jinými obtížemi jako jsou například narušení komunikačních schopností, chronické somatické obtíže. Každá kategorie je pak „oceňována“ prostřednictvím koeficientů s ohledem na závažnost postižení a s ohledem na obor studia. Dále se v dokumentu řeší konkrétní opatření, která jsou studentům se specifickými potřebami nabídnuta, pokud mají na ně nárok a pokud mají o ně zájem. Konkrétně se jedná například o časové navýšení, přizpůsobení textu pomocí vhodné grafiky, symboliky, využití znakového jazyka, navýšení času při zpracování textu a podobně. Píše se také o možnosti individuální výuky, práci v malých skupinách, přizpůsobení prostoru, kde se realizuje výuka, využití osobní asistence, prepisovatelského servisu, studijní asistence, zapisovatelského servisu, zpracování studijní literatury.

PORADENSKÉ A PROFESNÍ CENTRUM VYSOKÉ ŠKOLY

Nyní se bude text věnovat Poradenskému a profesnímu centru (PPC) Mendelovy univerzity v Brně (dále MENDELU), které vzniklo v lednu roku 2008 a je součástí vysokoškolského ústavu Institutu celoživotního vzdělá-

vání zmíněné univerzity. Poradenské služby se nabízí studentům, absolventům a zaměstnancům, uchazečům o studium, ale také široké veřejnosti.

Poskytuje široké spektrum služeb. Jedná se o ucelený systém studijních, psychologických, sociálních, speciálně-pedagogických a kariérových aktivit. V současnosti se velmi často řeší otázky spojené s uchazeči a posléze studenty se specifickými vzdělávacími potřebami. Odborníci centra jsou připravení, jak odborně, tak lidsky, pomáhat. Nejprve je vhodné připomenout, kdo je uchazeč, případně student se specifickými potřebami.

Jedná se především o tyto jedince:

- se specifickými poruchami učení (SPU) včetně ADD a ADHD,
- s pohybovým postižením,
- se zrakovým postižením,
- se sluchovým postižením,
- s poruchou autistického spektra,
- s psychickým onemocněním,
- s chronickým somatickým onemocněním včetně narušených komunikačních schopností.

Uchazeči a studenti se zmíněnými potřebami mají možnost využít poradenství nebo podpůrné služby, které pomohou odstranit možné třecí plochy vyplývající z povahy specifické potřeby a požadavky konkrétního studijního oboru. Nabízené služby jsou vždy přizpůsobeny individuálním potřebám každého zájemce. Je třeba zdůraznit, že se nejedná o sjednání nějakých úlev, které by snižovaly nároky studia. Jediní se specifickými potřebami musí prokázat stejné znalosti a dovednosti, kompetence jako kdyby studovali ve standardním režimu.

Na podpoře studenta se podílí studijní referentky, proděkani pro studium jednotlivých fakult a případně další pracovníci univerzity, pokud je to potřeba.

Studentům je Poradenským a profesním centrem nabídnuto zhodnocení dopadu specifické potřeby na studium, diagnostika specifických poruch učení a chování (nejčastěji dysporuchy a ADHD), a také úprava podmínek studia prostřednictvím tak zvané modifikace studia. Zpravidla se jedná o navýšení času u zkoušek, zpřístupnění studijních materiálů v upravené podobě, zajištění bezbariérových prostor, zapůjčení pomůcek a technologií, asistenční služby, přepisovatelský a tlumočnický servis, individuální doplňková výuka, vytvoření individuálního vzdělávacího plánu a podobně. Modifikace studia je přizpůsobena potřebám studenta a bere ohled i na aktuální možnosti univerzity.

Pokud má student zájem využít nabízené služby, doloží potřebné doklady o specifické potřebě (SP) a domluví si osobní schůzku s koordinátorem služeb. Poradenské a profesní centrum má k dispozici síť spolupracujících fakultních koordinátorů. Ti zpravidla informují o modifikaci studia vyučující a všechny pracovníky univerzity, kteří přichází do kontaktu se studenty se specifickými potřebami na dané fakultě/ústavu. Důležitá je i spo-

lupráce s garantem příslušného oboru při tvorbě individuálního studijního plánu, pokud je studentovi se SP centrem navržen. Zmínění koordinátoři jsou také kontaktními pracovníky pro studenty se SP v rámci jejich fakulty/ústavu v případě, kdy potřebují řešit studijní záležitosti na dané fakultě.

Poradenské a profesní centrum nabízí i kontakt formou konzultací prostřednictvím internetu. Jde o poradenství, které probíhá formou e-mailové komunikace. Je určeno studentům, zaměstnancům MENDELU, kteří nemohou anebo nechtějí komunikovat s odborníkem osobně na základě předchozího objednání. Řeší se otázky týkající se jednotlivých okruhů studijních i osobních problémů, a to včetně podpory studentů se specifickými potřebami. Pracovníci, kteří na e-maily odpovídají, jsou absolventy specializovaného výcviku Internetového poradenství. Výhodou této formy komunikace je, že zájemce o službu nemusí nikam osobně docházet, řeší problém aktuálně, kdy ho trápí a také ho zbavuje ostychu před přímým kontaktem, který může být pro některé dotazující se problém. Pro usnadnění této komunikace je k dispozici i webový formulář, kde je ale nutné uvést e-mail pro zpětný kontakt. Personál garantuje odpověď do sedmi dnů.

Tabulka 1: Přehled počtu studentů se specifickými potřebami v letech 2014-2019

	AF	LDF	PEF	ZF	FRRMS	ICV	MENDELU
2014	3	1	10	9	2	0	25
2015	9	10	18	11	0	0	48
2016	9	16	20	16	1	0	62
2017	5	19	11	8	5	1	49
2018	7	10	19	11	7	4	58
2019	12	21	15	7	6	3	64

Zdroj: Vlastní zpracování

Konzultace jednotlivých poradců nejsou pevně stanoveny. Snaží se v rámci možností vyjít vstříc všem zájemcům a přizpůsobit se jejich časovým možnostem. Standardní doba jedné konzultace je 50 minut a je poskytována zdarma.

Jednou z činností, které centrum nabízí, jsou i diagnostické služby, které využívají také studenti se speciálními potřebami. Zaměřují se na posouzení rozumových schopností, osobnostních předpokladů, profesní orientace. Používají se standardizované diagnostické nástroje. Součástí diagnostiky je následná konzultace, kdy se výsledky interpretují s ohledem na individuální situaci studenta. Především informace o silných a slabých stránkách představují pro studenty se specifickými potřebami nové informace a mají je vést k jejich využití v případě eliminace nepříznivých komplikací, které souvisí s poruchami.

Studenti s modifikací studia

Bylo už zdůrazněno, že poskytované služby a úpravy v žádném případě nesnižují studijní nároky. Každý student se specifickými potřebami je povinen prokázat stejné průběžné i finální studijní výsledky pro dosažení požadované kvalifikace. V roce 2018 mělo ve své evidenci Poradenské a profesní centrum Mendelovy univerzity v Brně 58 studentů se specifickými potřebami, z nich mělo jen 47 zájem čerpat podporu ve studiu,

spočívající v modifikaci studia. Zajímavý je také údaj, že v přijímacím řízení pro akademický rok 2018/2019 bylo podpořeno 20 uchazečů, kteří v přihlášce ke studiu uvedli žádost o modifikaci přijímacího řízení z důvodu zdravotního postižení či omezení.

Mendelova univerzita v Brně je složena z pěti fakult a jednoho vysokoškolského ústavu – Institutu celoživotního vzdělávání. Například v roce 2018 studovalo na Agronomické fakultě 7 studentů se specifickými potřebami. Podpora na základě diagnostiky a konzultací s pracovníky Poradenského a profesního centra spočívala v poskytnutí předem tištěných materiálů, v prodloužení času přípravy na zkoušku a v možné preferenci písemného či ústního zkoušení. Lesnická a dřevařská fakulta už ve fázi podávání přihlášek ke studiu požadovala formou povinné přílohy doložit potvrzení o zdravotním stavu, kde mohlo být i zmíněno případné postižení, které by opravňovalo využít modifikaci studia ve smyslu specifických potřeb. Podpora studentů se specifickými potřebami měla podobu individuálního nastavení forem výuky a ověřování výstupních znalostí. Studenti nejčastěji využívali prodloužení časového limitu při ověřování svých znalostí, a to zejména při písemných zkouškách, samozřejmě při zachování stejné úrovně znalostí jako u studentů bez specifických potřeb. Kon-

krétně šlo o 10 studentů v semestru, kteří žádali modifikaci studia (Výroční, 2018).

Podpora studentů se specifickými potřebami je současným trendem vysokoškolského prostředí v České republice. Tento trend sleduje i Mendelova univerzita v Brně. Jde o směr, který je všeobecně akceptován nejen u nás, ale i v ostatních rozvinutých zemích.

Je velmi dobré, a tak se také děje na MENDELU, že péči o studenty se specifickými potřebami zastřešuje Pora-denské a profesní centrum. Jeho činnost je velmi pestrá od propagace, šíření osvěty až po konkrétní doporučení týkající se jednotlivých studentů pro jejich pedagogy.

Pro kvalitní práci centra je podstatná i jeho nezávislost na jednotlivých fakultách. Tím je míněna jistá autonomie v rozhodování a uvádění opatření do praxe. Centrum má podporovat nadhled nad problémy a svojí aktivitou posilovat nezájatost svázanou s možnou loajalitou vůči konkrétní části univerzity (fakulty) při prosazování zájmů klientů centra.

Nakonec je důležité zmínit i způsoby propagace a osvěty. Jedná se například o

informační kampaně pro studenty, workshopy zaměřené na problematiku studentů se specifickými potřebami určené jak samotným studentům, tak i jejich pedagogům. Dále jsou využívány podpůrné kurzy cizího jazyka pro studenty se zmíněnými potřebami. Univerzita zakoupila licence na digitalizaci studijních materiálů, které umožňují převádět studijní literaturu do elektronické podoby ve formátu vhodném pro studenty se specifickými vzdělávacími potřebami.

Studenti se specifickými potřebami mají nárok požádat o modifikaci studia. Jedná se zpravidla o úpravu podmínek studia, které se člení na obecné a speciální vždy s ohledem na dané postižení.

Struktura specifických potřeb konkrétně v akademickém roce 2018/2019 se skládala z následujících skupin (dle metodiky ukazatele F z MŠMT). Počet studentů v jednotlivých kategoriích podle části 2 této přílohy (kategorie studentů se specifickými potřebami) je uveden v tabulce níže.

Tabulka 2: Počet studentů v jednotlivých kategoriích na MENDELU v AR 2018/2019

A1 uživatel zraku	3
A2 uživatel hmatu/hlasu	0
B1 uživatel mluveného jazyka	4
B2 uživatel znakového jazyka	0
C1 s postižením dolních končetin	0
C2 s postižením horních končetin	3
D Student se specifickými poruchami učení	33
E Student s poruchou autistického spektra	0
F Student s jinými obtížemi např. psychická porucha nebo chronicko somatické onemocnění	21
Celkem	64

Zdroj: Vlastní zpracování

K obecným úpravám patří zajištění výuky v bezbariérových prostorách, zajištění výuky v prostorách, kde je možné přizpůsobit interiér, nábytek. Konkrétně

jde o speciální osvětlení, eliminaci rušivých zvukových podnětů, mobilní stoly pro vozíčkáře, stoly s nastavitelným sklonem a výškou pracovní desky, posuvné stoly

a podobně. Výuka se realizuje v prostorách, které mají potřebné technické prostředky, nebo které je možné k užití těchto prostředků rychle přizpůsobit – přenosná výpočetní technika a podobně.

Využívá se také navýšení časové dotace na přípravu i samotnou zkoušku, zápočet. Je nutné umožnit přístup asistenta, asistenčního či vodícího psa, tlumočnicka. Umožňuje se použít kompenzační pomůcky. Pokud mají studenti zájem, mohou být zkoušeni v samostatné učebně, odděleně od ostatních studentů (například studenti s problémy v komunikaci, s psychickými omezeními a podobně).

Speciální úpravy se řídí podle konkrétního postižení. Například pro studenty se zrakovým postižením se zajistí pořizování zvukového záznamu výuky výhradně pro potřebu konkrétních studentů, mají k dispozici studijní materiály od vyučujícího v elektronické formě opět výhradně pro svou vlastní potřebu.

U studentů se sluchovým postižením je dána opět možnost využít studijní materiály v elektronické, digitalizované formě. V případě konkrétní zkoušky se například nevyžadují poslechová cvičení z cizího jazyka. Student takovou zkoušku vykoná individuálním způsobem. Využívá se například odezírání vyučujícího, který text čte, předčítání je členěno pauzami a je možné pořizovat si průběžné poznámky. Především je nutné, aby zkouška probíhala v klidném prostředí.

Pro osoby s pohybovým postižením se opět pořizují studijní materiály v elektronické, v digitalizované podobě.

Pro osoby se specifickými poruchami učení je Poradenské centrum a profesní centrum připraveno provést diagnostiku specifických poruch, pokud ji student už neabsolvoval dříve, či v jiné relevantní instituci. Ve výuce se tolerují gramatické chyby v písemném projevu, které vyplývají ze specifické poruchy. Také je možné

nahrazení povinného absolvování anglického jazyka jiným jazykem, který student dříve studoval na SŠ. Tolerance se týká i poslechových cvičení při studiu cizích jazyků. Většinou záleží na konkrétní domluvě vyučujícího a studenta. Osoby s psychickými, psychiatrickými poruchami mají možnost využít navýšení časové dotace na přípravu i samotnou zkoušku. Jsou tolerovány individuální přestávky. U těchto postižení se klade důraz na zajištění výuky v prostorách, které jsou klidné, bez rušivých vlivů, aby se snížily stresové podněty. K dispozici je asistent. Toleruje se vyšší frekvence změn při zapisování se na konkrétní termíny u zkoušky, která může souviset například s úzkostnými stavy, neurotickými projevy, psychotickými epizodami a podobně.

Osoby s chronickým somatickým onemocněním nebo oslabením mohou využít zvýšenou časovou dotaci na přípravu i samotnou zkoušku. Zkoušky opět musí probíhat v klidné, přátelské atmosféře. Významnou doprovodnou charakteristikou samotných chronických onemocnění a oslabení tvoří jejich psychosomatické projevy. Například jedinci s astmatickými, alergickými, neurologickými onemocněními jsou velmi citliví na okolní podněty, které mohou být i spouštěčem záchvatů a atak choroby (více např. Honzák, 2019). Samozřejmostí je dále zajištění přístupu asistenta a tolerují se i častější změny v zápisech na termíny zkoušek, zápočtů.

Zmíněné úpravy podmínek studia se mohou týkat celé délky studia nebo jen vymezeného období, případně konkrétního studijního předmětu, disciplíny a podobně. Vždy je velmi důležité provádět tato opatření individuálně a prohodit je s daným studentem. Nelze totiž připustit, aby student byl nějak neprávem omezen, ale na druhou stranu nelze tolerovat zneužívání daných opatření. Student proto

komunikuje s odborníky Poradenského a profesního centra. Podává žádost s dostatečným časovým předstihem tak, aby pracoviště bylo schopno modifikaci zajistit po technické i personální stránce.

Vedle spolupráce Poradenského a profesního centra s jednotlivými fakultními koordinátory, kteří byli zmíněni výše, je přínosná i konzultační činnost, kterou nabízí centrum jednotlivým vyučujícím, garantům studijních oborů a všem, kteří přichází do styku s konkrétním studentem se specifickými potřebami. Realizují se například individuální konzultace se speciálním pedagogem z centra, psychologem. Osvědčují se i případné semináře, kde se zájemci seznámí s obecnými i konkrétními způsoby práce se studenty s postižením. Oblíbené jsou i případy dobré praxe, které se také hojně využívají.

Je nutné připomenout a zdůraznit, že práce se studenty se specifickými potřebami je přínosná nejen pro samotného studenta, ale i pro jeho vyučujícího, který se učí větší toleranci a rozvíjí i sám sebe, protože je schopen se dívat na problémy z více úhlů pohledů. Konečně je také potřeba připomenout, že i studenti se specifickými potřebami jsou přínosem pro univerzitní prostředí. Nejen, že se univerzita stává otevřenější vůči různorodosti ve společnosti, ale nepřipraví se zbytečně o kvalitní absolventy, kteří jsou tou nejlepší vizitkou a určitou „reklamou“ instituce.

Důležitou složkou, na které stojí kvalitní práce Poradenského a profesního centra v oblasti péče o jedince se specifickými potřebami, je dobře prováděná, a už v předchozím textu zmíněná, propagace. Jednoduše řečeno, vědí všichni, kteří to potřebují, či by mohli potřebovat, že takové centrum existuje a jaké nabízí služby? Týká se to nejen samotných studentů a uchazečů o studium, ale i pracovníků univerzity. Nestačí někde dát na webové stránky zmínku o centru a čekat, že se

někdo ozve. Je naopak nutné vyvinout konkrétní aktivity, které budou cílit na studenty i opakovaně. Není vyloučeno, že po zápisu do studia student odmítá přijmout pomoc od odborníků a domnívá se, že vše zvládne. Jistě v mnoha případech to platí a máme i mnohé studenty, kteří by měli nárok na modifikaci studia, a přesto ji nežadají. Také se ale setkáváme se studenty, kteří neodhadnou zátěž a rozsah úkolů spojených se studiem a vyhledají pomoc až později. Proto je důležité přicházet s nabídkou služeb a pomoci opakovaně. Z tohoto důvodu se otázka propagace centra stala součástí dotazníkového šetření, které je uvedeno ve druhé části tohoto příspěvku. Výsledky budou velmi důležité pro zkvalitnění nabízených služeb Poradenského a profesního centra Mendelovy univerzity v Brně.

METODOLOGIE PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Součástí vnitřního hodnocení kvality na Mendelově univerzitě v Brně je i evaluace služeb a podpůrných opatření pro studenty se specifickými potřebami. Služby a podpůrná opatření jsou vyhodnocovány prostřednictvím evaluačního dotazníku, který vyplňují na konci každého akademického roku evidovaní studenti se specifickými potřebami. Cílem těchto každoročních šetření je tedy zjistit, do jaké míry jsou studenti spokojeni s činností Poradenského a profesního centra a podpůrnými službami poskytovanými na fakultách vyučujícími, případně studijními odděleními.

Pro evaluaci služeb Poradenského a profesního centra na ICV MENDELU byl v akademickém roce 2018/2019 vytvořen dotazník vlastní konstrukce, který obsahoval celkem 35 zjišťovacích znaků. Tyto znaky byly rozděleny do několika baterií indikátorů, které zároveň operacionalizovaly následujících 5 průzkumných otázek:

1. Je pro studenty Poradenské a profesní centrum dostupné?
2. Jak studenti vnímají kvalitu Poradenského a profesního centra?
3. Jsou studenti informováni o modifikaci studia?
4. Jakou zkušenost mají studenti s koordinátory a vyučujícími na fakultách?
5. Které nástroje mohou pomoci ke zlepšení povědomí o PPC?

Realizace průzkumného šetření proběhla v lednu 2019 formou elektronického dotazníku zasláného studentům se speci-

fickými potřebami na Mendelově univerzitě v Brně. V akademickém roce 2018/2019 studovalo na Mendelově univerzitě v Brně celkem 64 studentů se specifickými potřebami. Na dotazník odpovědělo celkem 36 z nich, což reprezentuje 56% návratnost. Vývoj počtu studentů se specifickými potřebami v uplynulých několika letech na univerzitě je uveden v tabulce níže. Struktura respondentů průzkumu podle toho, na které součásti univerzity studují a ve kterém jsou ročníku, je patrna z následující tabulky:

Tabulka 3: Zastoupení respondentů podle součástí

Součást univerzity	absolutní četnost	relativní četnost
Institut celoživotního vzdělávání	2	5,6%
Fakulta regionálního rozvoje a regionálních studií	3	8,3%
Zahradnická fakulta	5	13,9%
Agronomická fakulta	6	16,7%
Lesnická a dřevařská fakulta	8	22,2%
Provozně ekonomická fakulta	12	33,3%
Celkem	36	100,0%

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 4: Zastoupení respondentů podle ročníku studia

Ročník studia	absolutní četnost	relativní četnost
první	8	22%
druhý	5	14%
třetí	10	28%
čtvrtý	8	22%
pátý	5	14%
Celkem	36	100%

Zdroj: Vlastní zpracování

VÝSLEDKY PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Respondenti odpovídali na stupnici od 1 do 5, kde 1 znamenala nejnižší míru souhlasu (souhlasím nejméně) a 5 znamenala nejvyšší míru souhlasu (souhlasím nejvíce). V rámci interpretace výsledků byly odpovědi kategorizovány – odpovědi 1 a 2 byly sloučeny do kategorie „nízká míra“ a odpovědi 4 a 5 byly slou-

čeny do kategorie „vysoká míra“ souhlasu. V následující části uvádíme výsledky v podobě grafů zobrazujících relativní četnosti těchto kategorií a zároveň průměrné hodnoty odpovědí na jednotlivé otázky (bez kategorizace).

Průzkumná otázka č. 1 byla v dotazníku operacionalizována do pěti indikátorů. Výsledky odpovědí na ně jsou uvedeny

v tabulce níže. Studenti nejvíce ocenili, že s poradcem pracujícím na PPC lze snadno navázat kontakt. Za podnětnou lze určitě považovat informaci, že PPC není v areálu

snadné najít. S tímto výrokem souhlasily největší měrou 4/5 respondentů.

Tabulka 5: Je pro studenty Poradenské a profesní centrum dostupné?

	nejmenší míra		střední míra		největší míra		Průměr
	1	3 %	0	0 %	35	97 %	
S poradcem lze snadno navázat kontakt.	1	3 %	0	0 %	35	97 %	4,72
Prostory PPC jsou uživatelsky přívětivé.	1	3 %	1	3 %	34	94 %	4,61
Termín schůzky s poradcem byl dodržen.	1	3 %	2	6 %	33	92 %	4,72
Informační emaily a pozvánky zasílané PPC považují za užitečné.	2	6 %	4	11 %	30	83 %	4,39
PPC lze v areálu univerzity snadno najít.	1	3 %	6	17 %	29	81 %	4,28

Zdroj: Vlastní zpracování

Po vyhodnocení průměrných odpovědí bylo taktéž potvrzeno, že studenti nejvíce ocenili kontakt s odborným poradcem. I podle průměrných odpovědí lze konstatovat, že ne všichni PPC v areálu univerzity snadno najdou.

Druhá průzkumná otázka byla také operacionalizována do pěti indikátorů. Výsledky odpovědí na ně jsou uvedeny v tabulce číslo 2. Považujeme za velmi

pozitivní zjištění, že služby PPC jsou studenty považovány za diskrétní a informace z PPC jsou pro ně užitečné. Příslib kladného doporučení mezi přáteli a šíření dobrého jména je také známkou, že pracovníci PPC svoji práci odvádějí dobře. Pouze v očekávání studentů bylo možné zaznamenat pokles v kategorii největší míra souhlasu.

Tabulka 6: Jak studenti vnímají kvalitu Poradenského a profesního centra?

	nejmenší míra		střední míra		největší míra		Průměr
	1	3 %	0	0 %	35	97 %	
Poradenské služby jsou poskytovány diskrétně.	1	3 %	0	0 %	35	97 %	4,78
V případě, že by měl můj kamarád problémy, PPC bych mu doporučil.	1	3 %	1	3 %	34	94 %	4,67
Informace z PPC pro mě byly užitečné.	1	3 %	1	3 %	34	94 %	4,39
Rozsah služeb poskytovaných PPC je dostačující.	2	6 %	4	11 %	30	83 %	4,33
Služby PPC splnily má očekávání.	2	6 %	6	17 %	28	78 %	4,25

Zdroj: Vlastní zpracování

I třetí průzkumnou otázku, zaměřenou na modifikaci studia v souvislosti se specifickými potřebami studenta, charakterizuje 5 výroků – indikátorů, se kterými měli respondenti vyjádřit míru souhlasu. Je potěšující, že jsou studenti spokojeni s tím, jak jim byl vysvětlen postup při

vyřizování řešení jejich potřeb a nároků. Zároveň je možné konstatovat, že studenti rozumí všem postupům s tím spojeným. Již méně, i když ještě stále s velkou mírou souhlasu, studenti uvedli, že proces řešení jejich modifikace studia byl rychlý.

Tabulka 7: Jsou studenti informováni o modifikaci studia?

	nejmenší míra		střední míra		největší míra		Průměr
Pracovník PPC mi vysvětlil postup při vyřizování modifikace studia na fakultě srozumitelně.	1	3 %	0	0 %	35	97%	4,72
Poradce mi srozumitelně vysvětlil, na co mám při svém znevýhodnění nárok.	1	3 %	1	3 %	34	94%	4,67
Rozumím postupům spojeným s modifikací studia.	3	8 %	1	3 %	32	89%	4,42
Proces vystavení zprávy o modifikaci studia byl rychlý.	2	6 %	5	14 %	29	81%	4,25
Zprávu o modifikaci jsem si nechal vystavit, i když studium zvládám i bez ní.	11	31 %	7	19 %	18	50%	3,36

Zdroj: Vlastní zpracování

Za zajímavý podnět je možné považovat informaci o tom, že si studenti nechávají vystavit zprávu o modifikaci studia, i když studium zvládají bez znevýhodnění s tím spojených.

Čtvrtá otázka průzkumu, se týkala komunikace studenta, který má modi-

fikované studium, se studijními referentkami a vyučujícími v této souvislosti. Byla sycena celkem osmi indikátory a odpovědi na ně jsou uvedeny v tabulce č. 8 níže.

Tabulka 8: Jakou zkušenost mají studenti s koordinátory a vyučujícími na fakultách?

	nejmenší míra		střední míra		největší míra		Průměr
Se studijní koordinátorkou na fakultě se mi komunikuje dobře.	7	19 %	4	11 %	25	69 %	3,86
V případě potřeby mi studijní koordinátorka umí poradit a pomoci.	7	19 %	5	14 %	24	67 %	3,69
Mohu se spolehnout, že se informace o modifikaci mého studia dostanou k vyučujícím.	7	19 %	6	17 %	23	64 %	3,75
Studijní koordinátorka dala včas vědět vyučujícím o modifikaci mého studia.	9	25 %	8	22 %	19	53 %	3,56
Vyučující respektují v průběhu zkouškového období doporučení zprávy o modifikaci.	9	25 %	9	25 %	18	50 %	3,36
Vyučující mi během semestru vycházejí vstříc dle doporučení zprávy o modifikaci.	9	25 %	10	28 %	17	47 %	3,36
Mívám pocit, že vyučující neví o tom, že má ve skupině studenta s modifikací studia.	11	31 %	10	28 %	15	42 %	3,17
Vyučující mě v souvislosti s modifikací mého studia sami kontaktují.	27	75 %	5	14 %	4	11 %	1,89

Zdroj: Vlastní zpracování

Odpovědi na tuto otázku nejsou zcela potěšující. Jednak distribuce relativních četností odpovědí a také průměrné odpovědi naznačují, že nejsou tak pozitivní, jako ty předchozí. Zhruba dvě třetiny studentů jsou spokojené s komunikací se studijní referentkou a její případnou radou či pomocí. Určité diskrepance jsou zřejmé v komunikaci mezi studijní koordinátorkou

(referentkou) a vyučujícími, kteří by se měli včas a řádně dozvídat o modifikaci studia. Pravděpodobně se tak ne vždy stane. Toto má pak samozřejmě vliv na to, že vyučující nerespektují požadavky a pravidla, která z modifikace studia vyplývají a nevycházejí vstříc studentům – podle odpovědí respondentů až ve čtvrtině případů. Téměř jedna třetina respondentů

uvedla, že podle jejich názoru vyučující vůbec neví, že ve skupině má studenta se specifickými potřebami. Případů, kdy by vyučující studenta se specifickými potřebami sám kontaktoval, je minimum, cca jedna desetina.

Na pátou průzkumnou otázku, zaměřenou na zjištění nejlepšího infor-

mačního/propagačního kanálu pro Poradenské a profesní centrum, odpovídali respondenti na pětistupňové Likertově škále od „určitě ne“ po „určitě ano“. Pro jednodušší interpretaci byly odpovědi určitě ne a spíše ne a spíše ano a určitě ano sloučeny.

Tabulka 9: Které nástroje mohou pomoci ke zlepšení povědomí o Poradenském a profesním centru?

	určitě a spíše ne		nevím		určitě a spíše ano	
Facebookové stránky	2	6%	2	6%	32	89%
Plakáty v prostorách univerzity (nástěnky).	4	11%	3	8%	29	81%
Rozesílání informačních emailů.	4	11%	4	11%	28	78%
Přehlednější webové stránky.	4	11%	8	22%	24	67%
Brožury	7	19%	5	14%	24	67%
Letáky	6	17%	6	17%	24	67%
Samostatné webové stránky.	7	19%	10	28%	19	53%
Články ve studentských časopisech.	11	31%	8	22%	17	47%

Zdroj: Vlastní zpracování

Jako nejlepší cesta, jak propagovat PPC a informovat studenty o jeho aktivitách, se respondentům v devíti případech z deseti jevíly Facebookové stránky. Na druhé místo se pak zařadily plakáty na nástěnkách v prostorách univerzity, za nimi pak rozesílání hromadných emailů.

V rámci této otázky se studenti – respondenti, ještě mohli volně vyjádřit k činnosti PPC. Kromě toho, že oceňovali profesionální, vstřícný a osobní přístup pracovníků PPC, navrhovali např. automatické zasílání upozorňování garantům předmětů, přednášejícím a cvičícím na to, že budou mít v následujícím semestru ve skupině studenta se specifickými potřebami. Ve svých komentářích také apelovali na zajištění větší míry informovanosti, vstřícnosti a pochopení u pověřených osob na fakultě. Poptávali také, větší míru elektronicky zpracovaných materiálů v knihovně pro jejich potřeby.

DISKUZE A ZÁVĚR

V předloženém příspěvku byl nastíněn význam hodnocení, sledování kvality a poradenství. Z tohoto širokého spektra problémů se zaměřil na studenty s určitým znevýhodněním. Ti jsou dnes běžnou součástí akademické obce. Jejich postižení není v žádném případě a ani nesmí být důvodem ke znemožnění jejich studia. Musí jim být poskytnuty takové podmínky, kdy mohou plně rozvinout svůj potenciál. Samozřejmě, že nejde o snižování nároků, jde o zrovnoprávnění jejich šancí s ostatními.

Realizované dotazníkové šetření, které bylo určeno studentům s modifikací studia, se zaměřilo na několik oblastí a snažilo se postihnout to podstatné pro činnost zmíněného centra. Vedení Institutu celoživotního vzdělávání, jehož je centrum součástí, si je vědomé odpovědnosti, kterou má vůči studentům a celé univerzitě. Kvalita univerzitního prostředí, která se dnes stává stále častěji námětem mnoha diskusí, se totiž pojí i s kvalitou pora-

denství jako takového. Stále více se dbá na uplatnění inkluze v tom nejširším slova smyslu.

Na základě prezentovaných informací teoretické části a na základě prezentovaných dat z průzkumného šetření, lze shrnout, že poradenství na vysokých školách je dnes standardní součástí jejich fungování. Nejen, že poradenské služby vyžaduje legislativa, ale je to také oblast, která pomáhá jednotlivým studentům, což je asi ten nejdůležitější přínos. Lze konstatovat, že Mendelova univerzita v Brně si plně uvědomuje, že poradenské služby musí nejen nabízet, poskytovat, ale také musí stále sledovat jejich kvalitu a doporučovat je všem, kteří mají na službu nárok a projeví o ni zájem. Nelze ovšem jednou nastavit nějaký systém, a pak už jen očekávat, že bude sám od sebe fungovat. To, co bylo na počátku jako skvělé, se může časem proměňovat na méně skvělé až nefunkční. Toho je nutné se vyvarovat, a také proto se uskutečnilo průzkumné šetření.

Provedené šetření se zaměřilo na studenty, kteří mají specifické potřeby a mají nárok na modifikaci studia. Autoři průzkumu jsou si vědomi citlivosti tohoto tématu a na tomto místě cítí potřebu poděkovat vedoucí a pracovníkům Poradenského a profesního centra MENDELU za umožnění realizace tohoto šetření a poskytnutí informací nezbytných k vytvoření tohoto příspěvku. I při komunikaci s nimi, jsme dospěli k závěru, že na jednu stranu všichni uznávají nutnost respektovat specifika, ale na druhou stranu připomínají, že se tím nesmí snižovat požadavky vysokoškolského studijního oboru na studenta. Jde o vyvážení práv a povinností, což je ostatně obecně ve společnosti v mnoha oblastech velké téma školství, studium nevyjímaje. Tím se totiž dostáváme k obecně filozofickým úvahám, což by ale bylo téma pro jiný příspěvek.

Shrňme, že vzdělání a právo na něj je základní podmínkou zdravě se vyvíjející společnosti. Jen kvalitní vzdělání je pro společnost jednou ze záruk správného vývoje, a tak důležitou nadějí, že se vše ubírá správným směrem. Věřme tomu.

LITERATURA

AVSP – O AVSP a cíle asociace. AVSP [online]. Copyright © 2008-2020. Dostupné z:

<https://www.asociacevsp.cz/o-nas/>

BALCAR, Jiří, KARÁSEK, Zdeněk, ŠIMEK, Milan, HODULÍK, Marek. *Hodnocení výstupů ze vzdělávání a jiných aspektů vzdělávacího procesu absolventy a zaměstnavateli*. Individuální projekty národní pro oblast terciárního vzdělávání, výzkumu, vývoje a inovací. 2014. Dostupné z:

<https://www.slideshare.net/ipnkvalita/ipn-kvalita-hodnocenivystupuzevzdelavani>.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a SMRČKA, Jiří. *Lesk a bída vzdělávání*. Vydání první. Praha: Knižní klub, 2018. 207 stran. Universum. ISBN 978-80-242-6106-5.

HARGAŠOVÁ, Marta a kol. *Skupinové poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 261 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2642-7.

HONZÁK, Radkin. *Psychosomatická prvouka*. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2019. 335 stran. ISBN 978-80-7429-912-4.

CHVÁL, Martin. *Na naší škole nám záleží: jak sledovat a hodnotit kvalitu školy*. Vydání první. Praha: Portál, 2018. 179 stran. ISBN 978-80-262-1321-5.

KRHUTOVÁ, Lenka. *Autonomie v kontextu zdravotního postižení*. Vyd. 1. Boskovice: Ostravská univerzita v Ostravě v nakl. Albert, 2013. 243 s. ISBN 978-80-7326-232-7.

Dostupné také z:

http://dokumenty.osu.cz/fss/kas/krhutova/info_autonomie_zdp.pdf.

PORTEŠOVÁ, Šárka. *Rozumově nadané děti s dyslexií*. Vyd. 1. Praha: Portál,

2011. 213 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7367-990-3.

PORTEŠOVÁ, Šárka et al. *Rozumově nadaní studenti s poruchou učení: cesty od školních výkonových paradoxů k úspěchu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 140 s. ISBN 978-80-210-7520-7.

Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací 2020. Dostupné z: <http://www.msmt.cz>.

RÝDL, Karel. (2001). Přístupy ke kvalitě v oblasti výchovy a školy. e-Pedagogium. 2001, 1(1). ISSN 1213-7758, eISSN 1213-7499. Dostupné z https://e-pedagogium.upol.cz/artkey/epd-200101-0002_pristupy-ke-kvalite-v-oblasti-v-oblasti-vychovy-a-skoly.php.

Výroční zprávy - Mendelova univerzita v Brně. *Mendelova univerzita v Brně* [online]. Copyright © 2018 Mendelova univerzita v Brně [cit. 01.07.2020]. Dostupné z: <http://mendelu.cz/25000-vyrocní-zpravy>

Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách. Dostupné z: <http://www.msmt.cz>.

ZILCHER, Ladislav a SVOBODA, Zdeněk. *Inkluzivní vzdělávání: efektivní vzdělávání všech žáků*. Vydání 1. Praha: Grada, 2019. 216 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0789-6.

KONTAKT

Mgr. Petr Adamec, Ph.D.
petr.adamec@mendelu.cz

Mgr. Dita Janderková, Ph.D.
dita.janderkova@mendelu.cz

Mendelova univerzita v Brně
Institut celoživotního vzdělávání
Oddělení sociálních věd
Zemědělská 5
613 00 Brno